

Asia: VN/22303/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

-

2. Rikosilmoituksen kirjaaminen

-

3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

4. Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja kuulusteltavalle tehtävät ilmoitukset

-

5. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuus sekä loppulausuntomenettely

-

6. Perusteluvelvollisuuden keventäminen

-

7. Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa

-

8. Tiedottaminen esitutkinnassa

-

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Tiedoksiantosääntely

-

2. Kirjallinen menettely

-

3. Poissaolokäsittely

-

Ehdotusten vaikutukset ja muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin?

Esityksen vaikutusten arvioinnin sisältämät potentiaaliset säästöt viranomaisille ovat edelleen osittain hyvin epämääräiset. Tämän takia esitutinnan sujuvoittamisen ja tehostamisen arvioinnissa täytyy myös yleisellä tasolla turvata riittäviä resursseja esitutkintaviranomaisille esitutinnan suorittamiseen laissa säädettyssä laajuudessa. Riittämätön resursointi pakottaa esitutkintaviranomaisia ohjaamaan resurssejaan, jolloin vajavaisia voimavaroja joudutaan kategorisesti kohdentamaan siihen valintaan, mitä rikoksia tutkitaan ja mitä ei.

Suunniteltujen uudistusten toteutukseen tarvittavat taloudelliset resurssit rikosprosessiketjun toimijoiden hallinnonaloille tulisi tästä syystä rahoittaa erikseen. Niitä ei saa vähentää virastojen perustoimintamäärärahoista, vaan niihin on varattava oma rahoitus näiden määrärahojen ulkopuolelta. Uudistuksista aiheutuvat kustannukset eivät muutenkaan saa vaikuttaa vähentävästi virastojen toimintaedellytyksiin.

Esityksessä mainittuja prosessiekonomisia hyötyjä tulisi myös punnita yhdessä esitutkinta- ja lainkäyttöviranomaisia ohjaavien vaatimusten, kuten yhdenvertaisuuteen liittyvien näkökulmien, kanssa. Esitysluonnoksen sisältämät uudistukset tulisivat todennäköisesti muuttamaan esitutinnan käytäntöjä, joten olisi tärkeää, että näitä käytäntöjä myös ohjeistettaisiin yhdenmukaisella tavalla. Tämä on tärkeää sekä esitutkintaa suorittavien virkamiesten että yksittäisissä asioissa asianosaisen asemassa olevien oikeusturvan kannalta. Ilman yhdenmukaista ja yhdenvertaista menettelyä riittävän aikaisessa vaiheessa, jäävät myös mahdolliset kustannussäästöt toteutumatta. Mahdollisimman tarkkarajainen ja yhdenmukainen ohjeistus on välttämätöntä, vaikkakin tapauskohtaisten seikkojen kategorinen yhdenmukaistaminen ei ole mahdollista.

Uudistuksilla saavutetut säästöt täytyy tosiasiallisesti näkyä positiivisesti myös viranomaisten työkuormituksen hallinnassa. Rikosprosessiketjussa toimivien virkamiesten työkuorma on tämänhetkisillä henkilöresursseilla äärimmäisen raskas. Esityksen sisältämät uudistukset eivät saa myöskään johtaa siihen, että niihin sidotut resurssit olisivat loppujen lopuksi isommat kuin yksittäisen rikosprosessin lyhentymisenä saavutetut säästöt. Prosessiekonomiset säästöt täytyy myös käytännössä toteutua tasapainoisesti koko rikosprosessin elinkaareen niin, etteivät säästöt

kohdistuisi ainoastaan esim. tuomioistuinvaiheen keston lyhentymiseen, mutta poliisilla työtaakka lisääntyisi.

Mikäli ehdotettujen muutosten käyttöönoton seurauksena henkilölle osoitetaan lisätehtävä tai hänen työnkuvaansa sisältyy uusia vaativuustekijöitä, tämän täytyy myös vaikuttaa palkkaan nostavana perusteena. Esityksessä on käsitelty varsinkin uudistuksista aiheutuvia henkilöstövaikutuksia hyvin suurpiirteisesti ja arviot uudistusten todellisista säästöistä jäävät näiltä osin hyvin käsitteellisiksi. Päämääränä tulee olla rikosasioiden käsittelyn tehokkuus, asianmukaisuus ja yhdenvertaisuus, kuitenkin niin, että ne ovat sopusoinnussa käytettävissä olevien resurssien ja voimassa olevien lainsäädännöllisten velvoitteiden kanssa.

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL ry pitää rikosprosessin joutuisuutta tärkeänä osana rikosoikeudellista järjestelmää. Hallituksen esitysluonnoksessa on tuotu esille hyviä perusteluja muun muassa rikosasioiden käsittelyn nopeuttamiseksi ja tehostamiseksi sekä nykyistä paremman yhteistyön varmistamiseksi. Rikosprosessiketjun kannalta on järkevää, että jo esitutkintavaiheessa pystyttäisiin prosessiekonomisella tavalla paremmin esim. karsimaan sellaiset asiat, joita ei sisällöllisesti tai laadullisesti tarvitsisi tuoda esitutkintaa koskevien säännösten, esim. rikosilmoitusten kirjaamisen edellytysten, piiriin. Tähän liittyvä arviointi ja päätöksenteko sekä ne käytännön toimenpiteet, joita tätä tarkoitusta varten kehitetään, täytyy kuitenkin toteuttaa niin, että rikosvastuun toteuttamisen idea, kustannustehokkuus sekä yksittäisten henkilöiden oikeusturvan tarve ovat tasapainossa keskenään.

Esityksen tavoitteet rikosprosessin sujuvoittamisesta ja tehostamisesta eivät saa heikentää tätä työtä tekevien virkamiesten virkamiesoikeudellista oikeussuojaa eikä rikosprosessijärjestelmän toiminnan ennustettavuutta ja rikosten asianosaisten yhdenvertaista kohtelua ja oikeusturvaa. Tehokkuus ei saa olla rikosprosessin määräävä tavoite. Hallituksen esityksessä ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia harkitessa on siis tärkeää ottaa huomioon, että muutosten käytännön toteuttaminen tapahtuisi yhdenvertaisella ja yhdenmukaisella tavalla.

Virkamiehillä on virkamiesoikeudellinen vastuu ja vastuu virkavirheestä, josta voi seurata vahingonkorvausvastuu ja rikosoikeudellinen vastuu. Viranomaisilla ja virkamiehillä on myös ratkaisupakko, eli kaikissa asioissa on annettava päätös, myös kaikista vaikeimmissa. Esitysluonnoksessa ehdotettujen toimien sisältämä yksittäisten virkamiesten entistä korostuneempi valinta juttujen edistämisen välillä ei ole kestävää virkamiesten oikeussuojan näkökulmasta, mikäli esitutkintaviranomaisille suunnattujen vajavaisten resurssien takia näiden resurssien kohdentaminen jätetään entistä enemmän yksinomaan yksittäisten virkamiesten harkintaan ja virkavastuulle.

Hallituksen esityksen sisältämien uudistusten käytännön toteuttamisessa on lisäksi huomioitava, että pirstoutuneet tietojärjestelmät oikeusministeriön ja sisäministeriön hallinnonaloilla, jotka koostuvat monesta eri järjestelmästä eivätkä välttämättä vaihda tietoa keskenään, aiheuttavat ongelmia varsinkin esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä. Näiden järjestelmien integraatio on kannatettavaa tehokkuuden ja toimintavarmuuden lisäämiseksi. Näin tietojärjestelmät voitaisiin saada kommunikoimaan keskenään paremmin ja voitaisiin yhteen työskentelyalustaan tallennetun tiedon kautta vähentää lisätyötä. Esityksen sisältämät hyödyt ja säästöt jäävät toteutumatta, mikäli käytössä olevat sähköiset järjestelmät eivät käytännössä tue näitä tavoitteita.

Thurin Jesper
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto r.y.